22.09.2026 EM2026/7
Naleraq Pele Broberg

Forslag til: Finanslov for 2027
(Naalakkersuisoq for Finanser)

1. behandling
På vegne af Naleraq skal jeg fremsætte vores bemærkninger til forslaget til finanslov for 2027.

Naalakkersuisut har givet forslaget overskriften: "Et robust samfund og nærhed til borgerne".

Det er en smuk overskrift. Men når vi ser på borgernes hverdag, er vi nødt til at spørge: Hvor kan denne robusthed og nærhed mærkes?

Jeg er nødt til at sige: Man kan hverken bo i eller spise pæne ord.

Det bliver stadig dyrere at leve i vores land. Udgifterne til bolig, el, vand, transport og fødevarer stiger.

Det bliver stadig sværere for familierne at få pengene til at række til hverdagens nødvendigheder. Borgerne er hele tiden nødt til at spare. Selv nødvendige ting må vælges fra.

Ordninger, der skulle lette lønmodtagernes hverdag, har i stedet skabt utryghed.

Suila-tapit skulle efter sigende gøre det mere fordelagtigt at arbejde. Men i dag kan borgerne ikke længere bare glæde sig over de penge, de modtager gennem Suila-tapit. Fordi de er usikre på myndighedernes beregninger, frygter de at få et tilbagebetalingskrav senere. Hvad blev der så af formålet?

Borgeren skal ikke være i tvivl om, hvorvidt de modtagne penge kan bruges. Ordningen skal være gennemskuelig og troværdig for borgeren.

Vi hører hele tiden om bevillinger fra EU, bevillinger fra den danske regering og nye aftaler.

Men hvordan gavner disse penge borgerne? Hvordan kan de mærkes i familiernes lommer? Hvordan kan de ses på prisen og kvaliteten af deres internetforbindelse? Er sundhedsvæsenets service blevet bedre?

Bevillingernes størrelse er ikke i sig selv et mål for succes. De skal måles på, hvordan de forbedrer borgernes hverdag.

Nærhed til borgerne må ikke bare være en overskrift. Den skal kunne mærkes i menneskers hverdag.

Naalakkersuisut beder borgerne om at spare. Naleraq siger til Naalakkersuisut: Begynd med at ændre jeres egen organisation!

Administrationen er skabt for at gøre borgernes hverdag lettere. Borgerne er ikke sat i verden for at betjene administrationen.

De offentligt ejede selskaber tilhører samfundet. Derfor skal de være til gavn for borgerne.

En finanslov er ikke bare tal. Den handler om familiernes hverdag.

Naleraq er derfor ikke kun her for at kritisere. Vi fremlægger løsninger.

Spørgsmålet er blot, om Naalakkersuisut er parat til at vende kajakken og forbedre borgernes vilkår.

For det første: Vi vil reducere den offentlige administration og samtidig forbedre servicen til borgerne.
De besparelser, Naalakkersuisut har gennemført i de senere år, har som oftest ramt borgerne.

Servicen er blevet reduceret. Taksterne er sat op. Borgerne er blevet pålagt at betale mere selv. Det er blevet vanskeligere at få hjælp fra det offentlige.

Men disse besparelser har ikke skabt varige overskud i landskassen. De har heller ikke bragt os et skridt nærmere Naalakkersuisuts vision om en såkaldt selvbærende økonomi.

Borgerne er blevet pålagt at betale mere, mens strukturen er forblevet uændret.

Den form for besparelser er ikke strukturelle forandringer.

Departementer, styrelser, offentligt ejede selskaber, bestyrelser, konsulenter, kommunikationsmedarbejdere og systemer, der kontrollerer hinanden, bliver stadig flere.

Samtidig skal en borger, der har brug for hjælp fra det offentlige, udfylde flere blanketter, vente længere og henvende sig til flere forskellige myndigheder.

Hvis Naalakkersuisut vil mindske administrationen, må de ikke gøre det vanskeligere at betjene borgerne. De skal begrænse videresendelsen af sager mellem myndigheder, situationer hvor den samme sag behandles af flere ledere, og unødvendig rapportering.

Der kan oprettes én indgang til det offentlige. Antallet af ledere kan reduceres. Overlap mellem myndighedernes opgaver kan fjernes. Udgifterne til konsulenter kan sænkes, og pengene kan i stedet bruges til en varig udvikling af kompetencerne hos medarbejderne her i landet.

Besparelserne skal bruges til lavere udgifter for borgerne, sundhedsvæsenet, uddannelse og service til de ældre.

For det andet: Vi vil øge indtjeningen i landet, skabe arbejdspladser her og øge indtægterne for både landskassen og borgerne.
Landskassen skal have større indtægter. Lønmodtageren skal beholde mere i egen lomme. Virksomhederne skal have bedre muligheder for at investere her i landet. Pengene skal sættes i omløb i vores eget samfund.

Men i dag viser Naalakkersuisut oftere, hvad de ikke vil gøre, end hvad de kan gøre.

Vi er nødt til at genoverveje de politiske begrænsninger for efterforskning af olie og mineraler. Vi må drøfte, hvordan disse begrænsninger påvirker mulighederne for at skabe indtjening i landet.

Samtidig vokser de offentlige udgifter, mens mere tilkaldt arbejdskraft bliver fremlagt som løsningen.

Flere tilkaldte arbejdere er ikke i sig selv en garanti for økonomisk fremgang i vores land.

Lønningerne kan blive sendt ud af landet. Lokale virksomheder kan blive forbigået. Unge her i landet kan gå glip af uddannelse. Grønlandske virksomheder kan gå glip af muligheder for at udvikle sig.

Beskæftigelsesfradraget kan gavne den, der allerede har et arbejde. Men hvad hjælper fradraget, hvis der ikke findes arbejde i byen eller bygden?

Fradraget skaber ikke nye arbejdspladser.

Hvis Naalakkersuisut har brug for flere indtægter, skal de ikke lukke mulighederne for erhvervsudvikling.

Der kan være uenighed om olie- og mineraludvinding. Men at lukke mulighederne, før de overhovedet er undersøgt, er ikke en vej til økonomisk fremgang.

Vi er nødt til at vide, hvilke ressourcer vi har, hvor omfattende de er, og hvordan de kan gavne samfundet. Vi skal træffe beslutninger på baggrund af viden - ikke på baggrund af frygt.

Økonomisk udvikling må ikke kun handle om tallene i landskassen. Den skal også kunne mærkes i borgerens lomme.

Virksomhederne skal skabe værdier her i landet. Medarbejderne skal betale skat her. Pengene skal være i omløb her. De unge skal uddannes, og grønlandske virksomheder skal have opgaverne.

For det tredje: Vi vil ændre samfundets strukturer, monopolerne og de offentligt ejede selskabers måde at arbejde på, så borgernes hverdag bliver lettere.
Vi kan ophæve de lovbestemte monopoler uden at fjerne forsyningspligten.

Vi kan ændre Royal Arctic Lines monopol og åbne de kommercielt bæredygtige ruter for konkurrence. Byer og bygder, hvor markedet ikke kan bære sig selv, skal sikres gennem klare servicekontrakter.

Vi kan fjerne den del af Tusass' monopol, der forhindrer borgere og virksomheder i at få bedre og billigere internet. Tusass skal fortsætte, og forsyningspligten i hele landet skal bevares, men borgerne må ikke afskæres fra at vælge bedre teknologi.
Allerede ved at åbne for Starlink kan borgere og virksomheder i de områder, hvor Tusass leverer en utilstrækkelig forbindelse, få et reelt alternativ. Dermed kan behovet for store offentlige og EU-finansierede investeringer i at udbygge den samme løsning mindskes. EU og samfundet kan spare betydelige beløb, mens borgerne får billigere og bedre internet.

Vi kan udskifte bestyrelser og ledelser i de offentligt ejede selskaber. Vi kan ændre deres prioriteringer.

Disse selskaber skal ikke kun have deres egen vækst, deres egen administration og deres eget overskud som formål.

Deres formål skal være at betjene borgerne.

De offentligt ejede selskaber tilhører samfundet. Derfor skal de være til gavn for borgerne - ikke omvendt.

Vi kan også ændre de love og regler, som forhindrer private virksomheder i at vokse.

Det må ikke opleves som nødvendigt at stå et politisk parti nær, have adgang til beslutningstagerne eller få en særlig tilladelse for at skabe en succesfuld virksomhed.

De regler, der gælder for alle, skal være lige. Har en virksomhed en god idé, kan den skabe arbejdspladser og værdi for samfundet, skal den også have muligheden.

Det er en strukturel ændring af samfundet. Vi skal beskytte borgerne frem for monopolerne. I stedet for at beskytte de offentligt ejede selskabers nuværende struktur skal vi spørge, om selskaberne gavner samfundet.

Hvordan gør vi smør billigere?

Alle kan se, hvor dyrt smørret er blevet i butikkerne.

Det samme smør kan være langt billigere i Danmark. Her i landet er prisen langt højere.

Vi er nødt til at undersøge, hvordan varens pris er sammensat.

Royal Arctic Line, Polaroil, havnene, lagrene, afgifterne, betalingen for emballage og de øvrige mellemled bliver alle lagt oven i varens pris.

Hvordan skal vi gøre varerne billigere, hvis vi ikke undersøger RAL's, Polaroils og havnenes priser og udgifter nærmere?

Vi kan åbne for konkurrence og samtidig bevare forsyningspligten. Vi kan synliggøre udgifterne ved den enkelte havn. Vi kan lade lokale virksomheder deltage i losning og lastning af skibene.

Besparelserne må ikke kun være tal i et selskabs regnskab.

De skal kunne ses på priserne på smør, kød, udstyr til børn og byggematerialer i butikkerne.

Hvordan gør vi boligerne billigere?

Hvordan skal vi sænke huslejen, hvis vi ikke tager boligreformen op til fornyet vurdering?

Boligsystemet skal sikre borgerne et hjem. Boliger skal ikke bruges til spekulation, prisstigninger og til at finansiere systemet selv.

Det er nødvendigt at vedligeholde boligerne. Men behovet for vedligeholdelse må ikke bruges som begrundelse for at lade borgerne betale mere år efter år.

Driften af de offentlige boliger, byggekravene, renteudgifterne, administrationsgebyrerne og beregningerne af afkast skal alle lægges åbent frem.

Borgeren skal kunne se, hvorfor huslejen stiger.

Hvis boligreformen ikke fører til lavere huslejer, skal den ændres.

Naleraq er parat til at reducere den offentlige administration, øge indtjeningen i landet og ændre samfundets strukturer.

Vi vil fremlægge vores forslag under forhandlingerne om finansloven.

Hvis Naalakkersuisut er parat til forandring, er Naleraq parat til at indgå en økonomisk ansvarlig aftale.

Men hvis borgerne blot skal betale mere, mens strukturen forbliver uændret, kan vi ikke acceptere det.

Mangel på penge er ikke det eneste problem i vores land. Det afgørende er også, hvordan pengene bliver brugt.

Det er slut med at holde fast i det bestående.

Lad os ændre samfundets strukturer med udgangspunkt i borgerne.

Naleraq er klar.

Tak.